

Васильєв Є.В.

доктор богослов'я,

аспірант Горлівського інституту іноземних мов

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет»,

викладач Відокремленого структурного підрозділу

«Дружківський житлово-комунальний фаховий коледж

Донбаської національної академії будівництва і архітектури»

КАПЕЛАН У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ: ДУХОВНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ ТА СТУДЕНТСТВА

Анотація. У статті розглянуто роль капелана в сучасному освітньому середовищі України як чинника духовної підтримки, морального відновлення та гуманізації освітнього процесу. Акцент зроблено на практиках душпастирського супроводу педагогів і студентів у кризових умовах війни, а також на інтеграції духовно-моральних цінностей у виховну систему закладів освіти. Проаналізовано моделі взаємодії між капеланом, адміністрацією та освітнім колективом, визначено перспективи впровадження капеланського служіння в освітній сфері.

Ключові слова: капеланство, духовний супровід, освіта, гуманізація, моральне виховання.

Vasyliiev Y.V. Chaplain in an educational institution: spiritual support for the teaching community and students. The article examines the role of the chaplain in the modern educational environment of Ukraine as a factor of spiritual support, moral renewal, and humanization of the educational process. Emphasis is placed on the practices of pastoral care for teachers and students in the crisis conditions of war, as well as on the integration of spiritual and moral values into the educational system of institutions. Models of interaction between the chaplain, administration, and educational staff are analyzed, and prospects for implementing chaplaincy ministry in the educational sphere are defined.

Key words: chaplaincy, spiritual support, education, humanization, moral education.

Актуальність дослідження. Сучасна система освіти України перебуває в стані глибоких соціальних і моральних викликів, зумовлених воєнними подіями, внутрішніми кризами та необхідністю переосмислення гуманістичних засад виховання. У цих умовах особливої актуальності набуває духовно-моральний супровід учасників освітнього процесу, спрямований на збереження ціннісної орієнтації, психологічної рівноваги та етичної відповідальності. Важливою формою такої підтримки стає інститут капеланства, який сьогодні виходить за межі суто військової сфери й поступово інтегрується в освітній простір.

Місія освітнього капелана в певному сенсі є аналогічною до функцій психолога, який працює в закладі освіти. Обидва фахівці покликані підтримувати емоційне та моральне здоров'я колективу, допомагати у подоланні стресів, конфліктів і внутрішніх криз. Однак, якщо діяльність психолога спрямована переважно на корекцію емоційних станів і розвиток навичок саморегуляції, то капелан зосереджується на духовному вимірі особистості, формуванні внутрішньої опори, сенсу життя та моральних переконань. Співпраця капелана і психолога може створити цілісну систему духовно-психологічної підтримки, що враховує як душевні, так і духовні потреби людини. Особливо це важливо у роботі з педагогами, які часто переживають професійне вигорання, а також зі студентами, котрі формують свої цінності в умовах невизначеності й тривоги.

У багатьох країнах світу – Великій Британії, Канаді, США, Польщі, Фінляндії – капелани в освітніх закладах є невід'ємною частиною педагогічної спільноти. Вони не лише здійснюють душпастирську опіку, а й беруть участь у виховних програмах, читають курси з етики, культурології, історії релігії, філософії, громадянської освіти, лідерства та духовного розвитку особистості. Таке поєднання освітньої і духовної діяльності забезпечує формування гуманістичного середовища, де знання не відділяються від моральних принципів.

Для України впровадження моделі освітнього капеланства має не лише інноваційне, а й суспільно необхідне значення. В умовах війни й духовної травми нації капелан у навчальному закладі може стати мостом між вірою, освітою та психологічною стабільністю, сприяти розвитку культури співчуття, взаємопідтримки й гідності. У перспективі така практика здатна зміцнити моральні основи української освіти, перетворивши її на справжній простір духовного зростання.

Запровадження інституту освітнього капеланства є важливим кроком на шляху до відновлення духовного здоров'я українського суспільства та формування нової культури взаємоповаги в освітньому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження освітнього капеланства у світі демонструють його міждисциплінарний характер, який поєднує пастирську опіку, психологічну підтримку та участь у виховних і просвітницьких практиках. У працях англомовних авторів простежується тенденція розглядати капелана як важливу фігуру у створенні безпечного морально-етичного середовища в освітніх закладах. Зокрема, узагальнювальний звіт *Church of England "Chaplains on Campus"* описує моделі «реляційної присутності» капелана, його інтеграцію у студентські служби, участь у формуванні політик добробуту спільноти та розвитку моральної культури університетського середовища [11, с. 12–15].

Офіційні публікації *Church of England* та університетських капеланатів, зокрема Гарвардського університету, свідчать про системність підходів: духовний і моральний супровід, міжрелігійний діалог, кризове консультування, участь у формуванні етичних стандартів та підтримку персоналу [13, с. 4–6]. Сучасні академічні дослідження конкретизують професійний профіль і практичні напрями діяльності капелана. У праці *K. Aune "University Chaplaincy as Relational Presence" (2023)* наголошується на важливості постійної присутності капелана у студентському середовищі як чинника довіри, духовної стабільності та профілактики психоемоційних криз [10, с. 28–30].

Значну увагу питанням регламентування капеланського служіння приділено у внутрішніх політиках університетів, наприклад, *University of Bolton: Chaplaincy Policies, Guidance and Procedures*, де чітко визначено механізми співпраці капеланів зі студентськими службами, адміністрацією та психологами [15, с. 7–9]. Цей досвід може бути адаптований у вітчизняному контексті.

В Україні нормативна база наразі фокусується переважно на *військовому капеланстві*. Закон України № 1915-IX «Про Службу військового капеланства» (2021 р.) створив правові підстави для інституціоналізації капеланської служби та її суспільного визнання [9, с. 2–4]. Водночас у сфері освіти вже функціонує розгалужена *психологічна служба*, діяльність якої регламентовано *Наказом МОН*

№ 509 від 22.05.2018 р. «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України», що визначає завдання зі збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу та формування безпечного середовища [4, с. 1–2].

Окремі українські наукові дослідження, зокрема у працях теологів і психологів, підкреслюють доцільність розширення сфер застосування капеланства в цивільних інституціях, включно з навчальними закладами, а також наголошують на необхідності партнерства між капеланом і психологічною службою як двома взаємодоповнювальними елементами гуманізації освітнього простору [12, с. 33–36].

Метою статті є науково обґрунтувати роль та значення інституту капеланства в освітньому середовищі України, визначити його потенціал у процесі гуманізації освіти, підтримки психологічного благополуччя педагогічних колективів і студентства, а також розкрити можливості інтеграції духовного наставництва у навчально-виховний процес.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

1. Проаналізувати досвід функціонування освітнього капеланства у зарубіжних країнах (Велика Британія, Польща, Канада, США) та окреслити можливості його адаптації в Україні.
2. Визначити взаємозв'язок і відмінності між діяльністю капелана та практичного психолога в освітньому середовищі, підкресливши значення їхньої співпраці.
3. Охарактеризувати основні напрями роботи капелана у закладах освіти, включаючи духовний супровід, консультативну підтримку, просвітницьку діяльність і викладання гуманітарних дисциплін.
4. Висвітлити роль капелана у формуванні морально-етичного клімату колективу та профілактиці професійного вигорання серед педагогів.
5. Обґрунтувати доцільність впровадження інституту освітнього капеланства як складової духовно-морального відродження української освіти.

Виклад основного матеріалу. Зарубіжний досвід демонструє зрілі моделі функціонування освітнього капеланства, засновані на інтеграції духовної, соціальної та психологічної підтримки, тоді як в Україні цей напрям лише формується. Така ситуація зумовлює потребу у впровадженні капеланської служби в освітніх закладах на засадах міжвідомчої співпраці та врахування кращих світових практик.

1. Сутність і місце капеланства в освітньому середовищі України

Інститут капеланства в сучасному суспільстві є важливою формою духовного служіння, спрямованого на підтримку особистості у моральному, психологічному та світоглядному вимірах. Його місія полягає у поєднанні пастирської турботи, просвітницької діяльності та морального наставництва, що дозволяє гармонізувати духовні потреби людини з вимогами суспільного життя.

У традиційній структурі служіння капелан зазвичай асоціюється з військовими, медичними або пенітенціарними установами, де він виконує функції духовного наставника, помічника у кризових ситуаціях і посередника між людиною та спільнотою. Однак у XXI ст. розвивається новий напрям – *освітнє капеланство*, що передбачає присутність капелана в навчальному середовищі для забезпечення духовної підтримки студентів, педагогів та адміністративного персоналу.

Згідно з європейським досвідом, освітній капелан є членом академічної спільноти, який поєднує пастирську, соціально-психологічну й педагогічну функції [10, с. 28]. Його діяльність базується на принципі «реляційної присутності» – постійного діалогу та особистісного контакту з людьми, що сприяє створенню атмосфери довіри, поваги й моральної рівноваги [11, с. 14].

Для України інститут капеланства здобув офіційне визнання після ухвалення Закону України № 1915-IX «Про Службу військового капеланства» (2021 р.), який визначив правові засади діяльності духовних осіб у військовій сфері [9, с. 2–3]. Проте цей досвід поступово розширюється у бік цивільних і зокрема освітніх інституцій. Впровадження капеланського служіння у навчальних закладах є логічним продовженням процесу гуманізації освіти, що передбачає поєднання знань із вихованням моральної зрілості, патріотизму та духовної культури.

В українській освітній системі вже функціонує психологічна служба, яка покликана забезпечувати емоційну стабільність і соціальну адаптацію учасників навчального процесу [4, с. 1]. Капелан, доповнюючи її роботу, орієнтується не лише на психічне здоров'я, а й на *формування духовної стійкості* – вміння долати внутрішні кризи, зберігати надію, віру, моральні орієнтири. Співпраця капелана з педагогом і психологом створює багатовимірну систему підтримки особистості, у якій духовні та психологічні аспекти діють взаємодоповнювально.

Сутність освітнього капеланства полягає у гармонізації інтелектуального, емоційного й духовного розвитку людини в умовах освітнього процесу. Капелан виступає не лише духовним наставником, але й учасником виховного середовища, сприяючи формуванню гуманістичних цінностей, моральної відповідальності та культури миру – основ, без яких неможливе повноцінне відновлення українського суспільства.

2. Основні напрями діяльності капелана у закладі освіти

Діяльність капелана в освітньому закладі спрямована на духовне, моральне та психологічне зміцнення усіх учасників навчального процесу. Вона охоплює кілька взаємопов'язаних напрямів, які формують цілісну систему духовно-етичної підтримки освітнього середовища.

Основою служіння капелана є особистісна взаємодія з педагогами, студентами та адміністрацією, орієнтована на духовне супроводження, молитву, підтримку у кризових обставинах і моральне наставництво. Подібно до військового капеланства, освітнє служіння базується на принципах доступності, довіри та добровільності участі [9, с. 3]. В умовах війни особливо важливою стає духовна допомога тим, хто переживає втрати, тривогу чи вигорання. Капелан сприяє формуванню атмосфери взаємоповаги, милосердя й солідарності, що позитивно впливає на психологічний клімат у колективі [4, с. 2].

Капелан не дублює роботу практичного психолога, проте доповнює її духовним виміром. Його консультативна діяльність передбачає індивідуальні бесіди, роботу з травмованими учасниками освітнього процесу, духовні консультації для педагогів, які стикаються з вигоранням або кризою сенсу. У країнах Європи й Північної Америки такі підходи розглядаються як *“integrated pastoral care”*, де духовне наставництво поєднується з психоосвітніми практиками [10, с. 29].

Освітній капелан бере участь у моральному й громадянському вихованні молоді, ініціює заходи духовно-патріотичного змісту, тематичні зустрічі та лекції з етики, культурології, історії релігії, основ християнської моралі. Цей напрям має на меті сприяти формуванню ціннісних орієнтацій, поваги до людської гідності та відповідального ставлення до свободи. У європейських університетах аналогічні програми реалізуються через формат *“chaplain’s seminars”* – відкритих дискусійних занять про моральні дилеми сучасності [11, с. 15].

Капелан активно співпрацює з адміністрацією закладу у питаннях створення безпечного і доброзичливого середовища. Його присутність сприяє запобіганню булінгу, зменшенню міжособистісної напруги, розвитку культури діалогу. У британських та польських університетах капелани нерідко є членами дорадчих рад при ректораті або беруть участь у роботі комісій з етичних питань [15, с. 8]. Для українських освітніх закладів така практика може стати дієвим механізмом духовної профілактики конфліктів.

Капелан не лише супроводжує навчальну спільноту, але й стає носієм цінностей служіння, відповідальності та любові до ближнього. Його діяльність покликана сприяти формуванню громадянської зрілості та духовної єдності українського суспільства. У цьому контексті освітнє капеланство постає як складова процесу національної консолідації та морального відродження України.

3. Взаємодія капелана з педагогічною та психологічною службами

Ефективність освітнього капеланства значною мірою визначається його взаємодією з іншими суб'єктами освітнього процесу – передусім із педагогами, адміністрацією та психологічною службою. Така співпраця має спільну мету – формування здорового духовно-психологічного клімату в навчальному середовищі, який сприяє всебічному розвитку особистості.

Психологічна служба в закладах освіти України забезпечує супровід учнів і педагогів, спрямований на збереження психічного здоров'я, попередження дезадаптації та розвиток емоційної компетентності [4, с. 1]. Водночас діяльність капелана зосереджується на духовному вимірі особистості, допомагає людині знайти сенс у випробуваннях, сформуванню моральної позиції та внутрішню цілісність. Таким чином, психолог і капелан працюють у взаємодоповнюваних площинах: перший – переважно з емоційними станами, другий – із духовно-світоглядними орієнтирами. Їхня співпраця створює модель «подвійної підтримки», у якій людина отримує цілісну допомогу – і душевну, і духовну [10, с. 30].

Капелан може брати участь у засіданнях педагогічних рад, консилиумах та профілактичних зустрічах, спрямованих на попередження професійного вигорання педагогів. Практика показує, що спільні семінари, бесіди та неформальні зустрічі з капеланом сприяють покращенню психологічного мікроклімату, посиленню відчуття довіри й

підтримки в колективі [11, с. 14]. Особливо важливим є вміння капелана говорити з педагогами мовою духовних цінностей, не нав'язуючи релігійних переконань, а відкриваючи простір для осмислення особистої місії в професії.

Капелан, як і шкільний психолог, може бути залучений до системи управління виховним процесом – у консультативній ролі, при розробленні програм духовно-морального розвитку, соціальних проєктів, благодійних ініціатив. У практиці британських і польських навчальних закладів капелани входять до складу дорадчих органів, беручи участь у формуванні політик благополуччя спільноти [15, с. 8]. Такий досвід доцільно адаптувати й в українському контексті, особливо у навчальних закладах, що функціонують у прифронтових регіонах, де духовна підтримка має стратегічне значення.

Перспективним напрямом є створення інтегрованих команд підтримки – «капелан–психолог–соціальний педагог», які спільно реагують на кризові ситуації, розробляють профілактичні програми, координують роботу з батьками та громадами. Такий підхід відповідає сучасним гуманістичним тенденціям освіти, де турбота про людину стає системним завданням усіх фахівців, а не окремих служб [12, с. 35].

Отже, взаємодія капелана з педагогічною та психологічною службами створює умови для формування цілісної системи духовно-моральної підтримки в освітньому середовищі. Її головна мета – забезпечення духовного здоров'я освітньої спільноти, підвищення стресостійкості та виховання в учасників процесу культури емпатії, довіри й гідності.

4. Освітня діяльність капелана

Освітня діяльність капелана в закладі освіти є складовою його душпастирського служіння, що спрямована на формування духовно-моральної культури, розвиток гуманістичних цінностей та інтеграцію духовного виміру в навчально-виховний процес. Вона охоплює як просвітницькі, так і педагогічні напрями, що сприяють реалізації принципу гуманізації освіти.

Капелан може брати участь у викладанні гуманітарних дисциплін, де духовно-моральна складова є природною частиною змісту освіти:

– етика (формування моральних орієнтирів, аналіз етичних дилем, виховання відповідальності);

- культурологія (ознайомлення з духовними традиціями народів світу, християнським культурним спадком);
- релігієзнавство (розуміння ролі релігії в історії та сучасному суспільстві);
- громадянська освіта (інтеграція духовних цінностей у формування активної громадянської позиції);
- основи духовного розвитку особистості (розвиток внутрішньої культури, рефлексії, милосердя);
- філософія (формування світоглядного мислення, уміння розмірковувати про сенс життя, добро, справедливість і свободу);
- соціологія (усвідомлення суспільних процесів, ролі моральних і духовних цінностей у формуванні громадянського суспільства, соціальної відповідальності та взаємопідтримки).

Згідно з дослідженнями українських педагогів, упровадження духовно-морального компонента в освіті позитивно впливає на соціальну адаптацію молоді та профілактику девіантної поведінки [1, с. 57].

Освітній капелан може проводити тематичні зустрічі, семінари, дискусійні клуби, спрямовані на розвиток морального мислення, культури спілкування та навичок ненасильницького вирішення конфліктів. Подібні підходи вже реалізуються у рамках проєктів «Шкільне капеланство» в освітніх закладах Львівщини та Івано-Франківщини, ініційованих Українським католицьким університетом [7, с. 2–3].

Позитивний досвід УГКЦ засвідчує, що присутність капелана у шкільному середовищі допомагає створити атмосферу духовної підтримки, довіри та взаємоповаги між педагогами й учнями. Шкільний капелан сприяє розвитку не лише релігійного, а й громадянського виміру виховання, допомагаючи формувати особистість, здатну до морального вибору й служіння ближньому [6, с. 1].

Науковці зазначають, що сучасна українська освіта потребує поєднання психолого-педагогічних і духовних засобів виховання, оскільки лише така синергія формує цілісну особистість [2, с. 124]. Капелан, володіючи педагогічними навичками, може ефективно інтегрувати духовно-моральні принципи у виховні заходи, тижні доброчесності, програми формування життєстійкості. Його діяльність сприяє не лише моральному, а й емоційному відновленню учасників освітнього процесу, особливо у воєнний час.

Освітній капелан постає не лише як духовний наставник, але й як педагог-гуманіст, який утілює ідею єдності знань і цінностей. Його участь у навчально-виховному процесі формує в освітньому середовищі атмосферу гідності, взаємоповаги та духовного зростання.

5. Зарубіжні моделі освітнього капеланства

Досвід освітнього капеланства у провідних країнах світу свідчить, що духовний супровід у навчальних закладах є усталеною практикою, інтегрованою в систему підтримки студентів і викладачів. Цей досвід має виразно міжрелігійний, гуманістичний і соціально-педагогічний характер, що робить його цінним орієнтиром для української системи освіти.

У Великій Британії інститут університетських капеланів існує понад століття. Згідно зі звітом *Church of England "Chaplains on Campus"*, капелан є частиною академічної спільноти, бере участь у формуванні політик благополуччя та духовного супроводу студентів [11, с. 14–15]. Університети Оксфорда, Кембриджа, Манчестера мають окремі офіси капеланатів, що працюють у межах центрів студентської підтримки. Їхня діяльність охоплює духовні консультації, посередництво у вирішенні конфліктів, підтримку під час криз, а також культурно-освітні ініціативи.

У Канаді й Австралії освітні капелани діють за принципом «служіння присутністю» (*ministry of presence*), коли їхня роль полягає не стільки в проповідуванні, скільки у співпереживанні й допомозі студентам у період формування особистої ідентичності [10, с. 29].

У Польщі капеланство має офіційне визнання в межах університетської автономії. Капелани діють при майже всіх вищих навчальних закладах, зокрема при Варшавському університеті, Люблінському католицькому університеті, Університеті Яна Павла II у Кракові. Польська модель поєднує душпастирство з викладанням курсів із християнської етики та соціального вчення Церкви. Відповідно до документів Конференції єпископату Польщі, завданням освітнього капелана є «виховання до зрілого служіння ближньому, до культури миру й діалогу» [14, с. 3].

Особливу роль у цій моделі відіграє співпраця з академічними центрами психологічної допомоги – спільні семінари, тренінги, проекти з духовного розвитку та стрес-менеджменту [15, с. 9].

В американських університетах, таких як Гарвард, Принстон, Єль, капелани мають статус консультантів у справах духовного життя й етики.

Гарвардський офіс капеланів координує понад 40 міжрелігійних спільнот і реалізує програми психологічної адаптації першокурсників, профілактики вигорання серед аспірантів і підтримки викладачів [13, с. 5–6].

У США модель освітнього капеланства має міжконфесійний характер – капелан виступає як фасилітатор діалогу між людьми різних віросповідань, сприяє толерантності та гармонізації культурного середовища.

Аналіз міжнародних практик дозволяє зробити висновок, що діяльність освітнього капелана базується на принципах:

1. *Інклюзивності* – повага до свободи совісті та світоглядного вибору кожного;

2. *Міждисциплінарності* – поєднання духовної, психологічної та педагогічної підтримки;

3. *Гуманістичної орієнтації* – сприяння цілісному розвитку особистості.

Українська освітня система поступово наближається до цієї моделі. Університети Західної України вже співпрацюють із представниками духовенства, запрошуючи їх до участі у виховних заходах, просвітницьких лекціях і волонтерських програмах. Зокрема, при Львівському національному університеті імені Івана Франка діє ініціатива «Духовна майстерня» – платформа співпраці викладачів, студентів і духовенства, що спрямована на моральне відновлення молоді [8, с. 42].

Зарубіжний досвід підтверджує, що інститут капеланства в освіті може стати не лише духовним чинником, а й інструментом соціальної інтеграції, запобігання емоційному вигоранню та розвитку культури довіри в навчальному середовищі. Для України його адаптація є не просто доцільною, а стратегічно необхідною в умовах війни й суспільного оновлення.

6. *Перспективи розвитку інституту освітнього капеланства в Україні*

Розвиток інституту освітнього капеланства в Україні є важливим етапом гуманізації та духовного оновлення освітнього простору. В умовах війни, соціальної нестабільності й морального виснаження суспільства, заклади освіти потребують не лише психологічної, а й духовної підтримки, яка допомагає відновити віру в людину, цінність життя та спільної відповідальності.

Правові підстави для запровадження капеланства в Україні уже закладені. Закон України № 1915-IX «Про Службу військового капеланства» (2021 р.) створив державну модель взаємодії Церкви та Збройних Сил [9, с. 2–3]. Відповідно, на основі цього досвіду можна розробити *типове положення про освітнє капеланство*, що визначатиме правовий статус, функції та відповідальність капеланів у системі освіти. Такий документ має бути затверджений спільним наказом *Міністерства освіти і науки України та Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій*, що забезпечить міжконфесійний і позаполітичний характер служіння.

Наразі в межах Національної стратегії розвитку освіти до 2030 року акцент зроблено на духовно-моральному вихованні, етиці та громадянській відповідальності, що створює основу для інтеграції капеланства у виховну систему [3, с. 6].

Розвиток інституту освітнього капеланства доцільно реалізовувати за трирівневою моделлю:

1. Заклад освіти – на рівні шкіл, коледжів і університетів, де капелан входить до складу комісій з виховної роботи, співпрацює з психологом і соціальним педагогом.

2. Регіональний рівень – створення координаційних рад освітнього капеланства при обласних департаментах освіти.

3. Всеукраїнський рівень – міжвідомчий центр капеланської освіти при закладі вищої освіти (наприклад, Українському католицькому університеті або Національному педагогічному університеті ім. М.П. Драгоманова).

Координація діяльності має базуватись на принципах міжконфесійності, відкритості та фахової підготовки. Важливо, щоб капелани проходили навчальні курси з педагогіки, вікової психології, кризового консультування, що відповідає міжнародним стандартам пастирської освіти [14, с. 5].

Для якісного розвитку освітнього капеланства необхідна спеціальна підготовка кадрів. Уже нині окремі богословські та педагогічні заклади, зокрема Український католицький університет і Національний університет «Острозька академія», пропонують навчальні модулі, присвячені духовному супроводу молоді та етиці педагогічного служіння [7, с. 3; 5, с. 28].

Варто розробити державний стандарт підготовки освітніх капеланів, який би поєднував богословську, педагогічну й психологічну компоненти.

Очікувані результати впровадження

Інституціоналізація освітнього капеланства дозволить:

- зміцнити духовно-моральні засади навчального середовища;
- підвищити психологічну стійкість педагогів і студентів;
- сприяти відновленню суспільної солідарності в умовах війни;
- інтегрувати духовний вимір у систему громадянського виховання.

З огляду на зарубіжний досвід і вітчизняні тенденції, інститут освітнього капеланства може стати дієвим інструментом духовного оздоровлення нації. Він сприятиме створенню в українських школах і університетах атмосфери довіри, милосердя й людяності – тих цінностей, на яких ґрунтується європейська гуманістична традиція.

Висновки. Освітнє капеланство в Україні постає як новий, але закономірний етап розвитку гуманістичної педагогіки та духовного служіння. У сучасних умовах війни, соціальних потрясінь і моральної втоми суспільства саме освітній простір стає важливою сферою духовної підтримки, де капелан може виконувати унікальну місію – бути посередником між вірою, культурою та освітою.

По-перше, аналіз зарубіжного досвіду (Велика Британія, Польща, США, Канада) показав, що інститут освітнього капеланства є невід’ємною частиною системи виховання та психологічної підтримки студентів і педагогів. Його діяльність ґрунтується на принципах інклюзивності, співпраці з психологічними службами, формуванні етичної культури та розвитку довіри в академічному середовищі.

По-друге, вітчизняний контекст свідчить про готовність до запровадження освітнього капеланства. Законодавчі передумови вже частково створено завдяки нормативному оформленню військового капеланства, а досвід проєктів, реалізованих Українським католицьким університетом, підтверджує практичну ефективність духовного супроводу в школах і вишах.

По-третє, освітній капелан має потенціал бути не лише духовним наставником, але й педагогом, консультантом і партнером у команді психологічної підтримки. Його участь у викладанні етики, культурології, релігієзнавства чи громадянської освіти забезпечує синергію знань і цінностей, сприяючи формуванню цілісної, духовно зрілої особистості.

По-четверте, запровадження освітнього капеланства має ґрунтуватися на міжвідомчій співпраці держави, Церкви та освітніх інституцій, із чітким визначенням професійних стандартів, етичного кодексу та системи підготовки фахівців. Такий підхід дозволить забезпечити неформальну, але структуровану присутність капелана в навчальному середовищі – як духовного провідника, наставника та миротворця.

Отже, освітнє капеланство є не лише інноваційним, а й необхідним напрямом розвитку української освіти. Воно відповідає європейським гуманістичним тенденціям, сприяє моральному відродженню суспільства та формує нову культуру довіри, відповідальності й духовної зрілості – основи, без яких неможливе відновлення держави й нації.

Література

1. Гаврилюк О.М. Духовно-моральне виховання особистості в сучасному освітньому просторі України. *Педагогічний альманах*. 2022. № 49. С. 55–60.
2. Колісник Г.П. Взаємодія духовного і психолого-педагогічного виховання у формуванні цілісної особистості. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Ялта: РВВ Кримського гуманітарного університету. 2021. Вип. 72. С. 120–125.
3. Міністерство освіти і науки України. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2030 року. Київ: МОН, 2021. URL: <https://mon.gov.ua>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України № 509 від 22 травня 2018 р. «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України». Київ: МОН України, 2018. 5 с.
5. Національний університет «Острозька академія». *Освітня програма “Християнська педагогіка та духовне виховання молоді”*. Острог: НУОА, 2023. 32 с.
6. Українська Греко-Католицька Церква. *Пояснення до служіння шкільного капелана*. Київ: Патріарша курія УГКЦ, 2023. 4 с.
7. Український католицький університет. Проєкт «Шкільне капеланство: духовний супровід у закладах освіти». Львів: УКУ, 2023. URL: <https://ucu.edu.ua>.

8. Львівський національний університет імені Івана Франка. *Духовна майстерня: звіт про діяльність Центру духовного розвитку студентів (2023)*. Львів: ЛНУ, 2024. 56 с.
9. Закон України № 1915-IX «Про Службу військового капеланства» від 30 листопада 2021 р. *Голос України*. 2021. № 232. 8 с.
10. Aune K. *University Chaplaincy as Relational Presence: A Sociological Exploration*. London: Taylor & Francis, 2023. 56 p.
11. Church of England. *Chaplains on Campus: A Report on University Chaplaincy in England*. London: Church of England, 2019. 45 p.
12. George Fox University Digital Commons. *Chaplains in Civil Institutions: Expanding the Role of Spiritual Care in Education*. Oregon, USA, 2022. 40 p.
13. Harvard University Chaplains. *Annual Report 2022-2023*. Cambridge (MA): Harvard University, 2023. 18 p.
14. Konferencja Episkopatu Polski. *Instrukcja o duszpasterstwie akademickim w Polsce*. Warszawa: KEP, 2019. 7 p.
15. University of Bolton. *Chaplaincy Policies, Guidance and Procedures*. Bolton, UK, 2021. 22 p.

Гмиря Т.П.

*методист Навчально-наукового центру
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ

***Анотація** У статті розглянуто питання формування мотивації здобувачів вищої освіти до дотримання академічної етики як важливої складової забезпечення якості освітнього процесу. Проаналізовано основні внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на етичну поведінку здобувачів освіти, зокрема особистісні цінності, освітнє середовище, систему оцінювання та приклад викладача. Окреслено ефективні освітні підходи до розвитку мотивації, зокрема інтеграцію тематики доброчесності в навчальні дисципліни, використання кейс-методів, рефлексивних завдань, ситуаційного аналізу, а також активне*